

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 38.

Lördagen den 14 December

1844.

Ein Reiseversuch im Norden, von Ida Gräfin Hahn-Hahn. Berlin. Alexander Duncker. 1843.

Understundom utkomma böcker, som, ehuruwäl de hwarfen hafwa något egentligt värde i sig sjelfwa, eller någon egen märkwärdighet såsom upplysande bidrag till en snällrik personlighets utvecklingshistoria, dock kräfwa kritikens uppmärksamhet, derföre att de kunna anses vara uttryck af en wiß rigtning, som så småningom söker göra sig gällande hos allmänheten. Är denna rigtning god, så kan man bidraga till dess utveckling, men är den tom, andefattig och dertill uppbläst, så är det kritikens skyldighet att fästa den läsande allmänhetens uppmärksamhet på beskaffenheten af den lösa mat, som den så begärligt sifrar efter. En sådan omelette soufflée inom literaturen är den bok af Grefvinnan Ida Hahn-Hahn, som wi härmed gå att anmäla, och som wi till och med sett citerad samt öfwer höfwan prisad af en wiß Stockholms-tidning, som förmodligen funnit sig smickrad utaf att en högwälborens fru, trots en horribel wäderlek, behagat på ett par veckor taga Sverige i högt ögnasigte.

Saken är ömtålig. Rec. löper till en början den fara, att anses för högst "medioker" om han något strängt bedömmar denna bok; ty författarinnan har ju sjelf försigtigtwis sökt afwäpna all manlig dom med den insinuation, att mediokra män aldrig kunna lida att en qwinna winner ett rykte. "Was? sie hat nicht den Cornelius Nepos übersezt! rufen sie ganz grämlich, hat nie ein philosophisches oder theologisches Collegium gehört, hat keine Examina bestanden, hat nie einen Vortrag gehalten oder eine Akte sylvistert, kann nie den rothen Adlerorden vierter Klasse bekommen, kann nie Minister oder Präsident oder Superintendent, genug, kann gar nichts werden . . . . und bildet

sich ein berühmt werden zu können! das muß eine rechte Närrin sein! — Lieber Bruder, ich wende mich an Dich: ist dies nicht der Ideengang der Mediokren Deines Geschlechts? Sei einmal ehrlich und sprich Ja!"

Men liksom författarinnan benäget till männens förmän erkänner: "sieh, es giebt auch überlegene unter Euch," så anser sig Rec. ock, när det gäller skriftställare af det wackra könet, berättigad till den lilla frågan: "aber die mediokren?" Dessa tyckes författarinnan fullkomligt hafwa glömt; men erfarenheten vittnar om att de finnas till, liksom den vittnar om, att det, ehuru sällan, funnits qwinnor, som i likhet med M. Staël, varit de fleste af sin samtids män öfwerlägsna i snille och höga åsigter. Men har man i allmänhet rätt uti, att, när det gäller författarskap, när det gäller ideers uppenbarelse, fråga efter om det är en man eller en qwinna som uttalar dem? Detta är en fråga som wi till en början beswara med nej, men som författarinnan, genom den kastindelning, hwilken hon lägger till grund för hela sitt sätt att betrakta werlden, samt genom det dåliga humör hon wisar, icke funnat höja sig till; och i detta affeende står hon på samma ståndpunkt som de mediokra bland männen.

Wi wilja ej vara oartiga mot det tåcka könet; derföre gå wi till en början att i allmänhet karakterisera en art af författare, som, om de äro klädda i stubb eller pantalonger, dock tillsamman utgöra ett genus commune, som i våra dagar gör mycket wäsen utaf sig. Det är karakteristiskt för dessa skriftställare, att de, till och med då de bära karlläder, hos sitt eget kön dock alltid wäcka den reflexionen: "das muß eine rechte Närrin seyn." Och det kommer sig deraf, att de icke äro i stånd att uppfatta det närwarande i dess sanna objectiva gestalt och majestät, utan alltid pjunka

pojstra och sladdra om huru de tycka och de mena, om huru en ruffig wäderlek eller fuktiga sängkläder, en obehwäm kalesch eller en anrättning af lax och ål hindrat deras fina wäsende eller retliga matsmältning att rätt bedöma en stolt och frisinnad nation eller ett herrligt land, det samma nation både i fult och wackerert wäder wetat att bewara och ålsta som sitt.

Sådana inkränka skriftställare kunna wandra i Guds sköna werld och bland medlemmiskor utan att ana att det är något annat på färde än att de, touristerne, skola hafwa det "recht bequem." Detta wore en omöjlighet såwida de ej såsom wärn mot alla yttre intryck swepte in sin person i den "violette pelisen," hwilken wi med ett kort uttryck wilja kalla aristokratisk förnämhet. En sådan pelis är nemligen i våra dagar ungefär detsamma som i sagotiden de underbara kapporna, med den skillnad dock, att om forntidens magiska kappor dolde egaren för andras blickar, så döljer den aristokratiska pelisen den yttre werldens wäsende för den som sweper in sig i densamma. En sådan herre i pelis war Pückler-Muskau, semilasso, den asidne fursten. Hesa sådana tourister på en ångbåt, så äro hyttorna dem för tränga och asplantade med så tunna bräder "das man von jeder Lebensaufserung der Nachbarn zur Rechten und Linken profitirt." Träda de upp på däckat så finnes der ingen warelse som man honnetement kan inlåta sig i en conversation med. Och hwartill skulle åfwen sådant tjena? Hela menskligheten är ju intet annat än "ein vielköpfiges und vielgliedriges Ungeheuer" och hela lifwets ändamål icke något annat än ett "dolce far niente" ett methodiskt dagdrifweri, under hwilket man endast i yttersta nöden, sedan man redan beslutit sig "zur Langenweile" finner för godt att som "Jda Gräfin Hahn-Hahn" för första gången i sitt lif tala med sin kammarjungfru om något som icke angick garderoben. Swarken naturens sublimaste skådespel eller konstens herrligaste skapelser kunna hesda en sådan inbiten förnämhets mocquerie. Skönhetens glans lider utaf att den beskådas af packets ögon. Att matrosar och Dalkullor insläpptes i ett kungligt slott för att skåda en sosterländsk konstnårs mästerverk — det finner hwarje Marquis de Carabas eller Marquise de Pretintaille oförlåtligt. "Es waren so erschrecklich viel Leute da, die weit lieber einen Affen oder einen tanzenden Bären gesehen hätten, z. B. die Matrosen von unserm Dampfboot! Das ist wirklich eine Profanation. Für solche Augen sind Kunstwerke nicht geschaffen, denn

solche Köpfe verstehen sie nicht und können sehr konfus durch sie gemacht werden, — nämlich hier im Norden. In Italien hat es nichts zu sagen! da sieht das Volk in den Kirchen so viel Heilige, Märtyrer und Madonnen, welche die größte Ähnlichkeit mit den olympischen Göttern haben, daß es sich auch in den Museen zurecht finden wird. Aber diese zwei affrösen Weiber aus Dalekarlien, kann es für die eine Johannisfestfreude gewesen seyn, daß sie mit gläsernen Augen die Juno anstierten? Für mein Leben gern hätte ich gewußt, ob sie bei diesem Anblick etwas dächten — und was."

Allt en sådan tanke kan uppstå hos "die Hohen Höchsten und Allerhöchsten Herrschaften" i Tyskland förundrar of ej; men att man ej blyges att uttala den, det är mer att undra på, synnerligen då man wid hwarje steg på Sweriges jord måste påminnas om att friheten, som är civilisationens enda sanna ursprung, der är hemmastadd åfwen i kungaborgarna. "Aber ich war unzertrennlich von meinem Kleinen violetten Pelz und es that mir sehr Leid, daß er nicht dreimal größer war." Ganska riktigt anmärker "Jda Gräfin Hahn-Hahn" om Sverige: "Da ist es nicht ein Stand, nicht eine Klasse, nicht eine Stellung, die Freiheit giebt, sondern sie gehört dem ganzen Volk an. Damit sie heimisch in einem Volk werden könne, ist erforderlich: schlichte Sitten, wenig Bedürfnisse, große Genügsamkeit, mäßige Bevölkerung und ein unverfälschter Sinn für das Rechte." Men att hon icke sjelf det ringaste begriper hwad hon i dessa ord sagt, synes af de ord med hwilka hon slutar den period hwilken wi nyh citerat: "Mit einem Wort: keine Civilisation wie wir sie verstehen." Detta kan man falla naivt. Om än de swenska wårdsbuser sakna så utsökta matsedlar som de i Wien, Berlin eller Dresden, om än trappuppgångarna från gatan äro beswärliga för granna klädningsgarneringar, om än icke sommarswalorna finna sig förbundna att lemna vistfort för att tillkännagifwa sin tillwaro, så står dock Sverige, såsom stat betraktad, på en långt högre grad af sann civilisation än de flesta Tyska samhällen. Till och med den omständighet, som så mycket öfwerlagas, att matrosarne från ångbåten, samt die zwei affrösen Weiber aus Dalekarlien, i Rosersbergs slott stodo och betraktade Juno, är ett bewis derpå. Och will man nödwändigt weta hwad de tänkte på, så kunde man möjligen återgifwa deras tankar med greswinnan Jdas ord: "Es scheint, als sei noch immer

etwas von der uralten Gewohnheit übrig, mitzusprechen und mitzuhandeln in den allgemein wichtigen Angelegenheiten." Grefwinnan finner sådant underligt, men wi Swenskar finna det högst naturligt, liksom wi finna det, lindrigast sagdt, opasfande, att, sedan man gästst i ett land, framkomma med den falska insinuationen, att der "noch stille Sympathien mit der enthronen Dynastie existiren mögen," samt att den nya dynastien möjligen icke skulle kunna hålla sig qwar wid nästa thronombyte. På denna insinuation och på denna förmodan har Europa nyligen fått ett kungligt och ett swenskt svar, om det och icke riktigt kan begripas af de violetta peliserna. Men skada är att Grefwinnan Ida Hahn-Hahn icke som hon p. 154 alluderar på, blifwit satt i Hertiginnsans af Angouleme ställe; ty då hade nog werlden fått ett annat utseende och den medofre Napoleon — såsom befant är tyckte han ej stort om witra damer — hade då troligen sluppit att kureras för det plebejiska utslag, om hwilket Ida Gräfin Hahn-Hahn talar i sina Pariserbref. — Ty hon har för Napoleon samma affty som för de Swenska tolfskillingarne: "Ich habe nie gewagt einen anzufassen, weil man mir gesagt hat: von drei Menschen im Volk hätten zwei die Krätze; und dies Geld geht recht durch alle mögliche Hände." — I Sverige brukar annars aristokratien glacehandskar.

Men har man rätt att kalla Grefwinnan Idas äfigt af werlden för aristokratisk? Icke i Engelsk mening, icke i Fransysk mening — och ej heller i Swensk. Måhända i Tysk. Ty Tysken är af alla Europas folk den, som minst förstår sig på den rätta beleswenhetens, den rätta adeliga finhetens på en gång stolta och mot alla lika uppsörande. Se en Engelsman, en Carl eller Viscount af äkta Norrmanniska blodet! Han wet att föra sig, han wet hwad som passar sig, och will han icke röra wid de Swenska tolfskillingarne, så strör han Engelskt guld ikring sig, bygger sig sin egen pleasure-yacht, för eget köf med sig — med ett ord för sig opp som en aristokrat eggar och anstår. Dersföre har man också alltid en wis respect för Mylord, ty han är i sin art en hel menniska. Se på den Franske ädlingen från St: Germain, fullkomligare än hos honom har aldrig den fina förbindliga sällskapstonen funnit ett uttryck; han wet att iakttaga sin wärdighet genom att låta känna afståndet emellan sin werldsbildning och andras; man ser honom aldrig gifwa sig in i förhållanden, der han ej är säker på att ej förolämpas och der han, om han

och skulle förolämpas, kan finna ett wärdigt föremål för sin aristokratiska wrede och sin ridderliga ömtålighet, med ett ord, han har hwad man kallar wett och takt och förlorar den aldrig ett ögonblick. Han wet att använda både allwar och skämt på sitt rätta ställe och använder han det sednare, så är det fint, fritt från all "Krätze" och "Pfui." Han talar ej om snuff, emedan det ej anstår honom att weta hwad snuff är. Och Swensken! Mycket hafwa wi lidit af war adel, men ett måste erkännas: det att den Swenska ädlingen, i synnerhet af de äldsta, med de gamle konungafamiljerna befreundade slägterna, och som icke hwad börd beträffar behöfwer wika för Tysk knaperadel, har något i sitt sätt att wara som bjuder aktning. Han har Fransmannens finhet och smidighet i förening med Engelsmannens stolthet eller kanhända rättare Spaniorens "grandezza;" han må wara herrklyften, hämdgirig och till och med såsom frigare grym, men en tölp blir han aldrig. I fall man anser Tuillierierna — naturligtwis i den gamla goda tiden — såsom en salon "comme il faut" så torde det icke wara obefant för tourister, huruledes Swenska ädlingar der warit utmärkta framför tusentals andra och det till och med under den strängaste etikettens tidehwarf. Wi påminna om Axel Fersen och Grefwinnan Creuz född Sparre. Äfwen wi hafwa i saloner sett Tyska, till och med "jouveräna," småfurstar men näppeligen någon som haft en sådan prägel af sann förnämhet som t. ex. de asidne Grefwarne Fleming, De la Gardie och framför alla Magnus Brahe. Att den Tyska ädlingen ej i allmänhet — lysande undantag gifwas — i sällskapslifwet har riktigt sin takt och noblesse, det kommer sig derutaf, att han, i de fleste Tyska stater åtminstone, står i en alldeles falsk ställning till folket. Ty det är folkfriheten, som i våra dagar för andra gången skall adla adeln om den skall kunna bibehålla sig. Hwarifrån kommer den Engelska aristokratens stolthet om ej af det gamla fria England, och är det ej denna samma stolthet öfwer urminnes frihet, som gör hwarenda Engelsman, han må wara rikare eller fattigare, till en sorts adelsman när han kommer till Continenten och synnerligen till Tyskland, der prins Pückler Mustau med grämelse berättar huru han hört Miß N. N. och Miß N. N. tala om sin goda wän prinsessan af — gud wet hwad för litet furstehus. — Ty ehuru mycket Pückler-Mustau än ansåttade sig, det lyckades honom aldrig rätt att bli en riktig gentleman i Engelsk mening, och detta tycktes dock wara

hans lejnads uppgift: *hinc illæ lacrimæ!* Tyfkarne få — i allmänhet taget — aldrig någon äkta noblesse förr än de få fria statsförfattningar, och det är hwad wi Swenskar af hjertat önska dem, det i botten hederliga, beskedliga och tålmodiga folket, som ännu i dag i sina småstadstidningar annonserar om "att den eller den Ryfska knesen gjort wår stad den äran med ett besök." Ty hwad som kommer från Ryßland, wi nyttja greswinnan Iudas ord, "was von dort kommt hat immer einen kolossalen Character und ist dadurch außer Proportion mit der Umgebung, nimmt zu viel Raum ein und erdrückt Anderes. In Rußland selbst mag es anders sein! da ist wie mit einer Riesennelle gemessen, und alle Glieder passen zusammen (?)"

En fråga tränger sig så naturligt på hwarje läsfare af greswinnans bok. Då hon ej, i Sverige, på wårds hus eller i kalescher fann den comfort som tarwadades, hwarföre sökte hon ej upp sina lifar, hwarföre ej la haute volée, ty så stor är deras Swenska gästfrihet och öfwerdrifna artighet mot fremlingar, att nog ett elegant spann skulle hafwa stätt henne till buds så länge hon det önskat, ty ett sådant brukar äfwen Swenska aristokrater föra med sig när de fara utomlands, der dock den plebejiska stafsningen i diligenfer är wida beqwämare än här? Greswinnan ömfar sig öfwer det Swenska folket och begriper ej rätt huru någon här kan lefwa. "Wie ein einsamer Mensch hier leben kann, leben mag, begreif ich nicht; er hat keinen Trost, keinen Ersatz; die Natur lächelt ihn nicht an, die Kunst zerstreut ihn nicht (!) die Literatur ist arm im Vergleich mit der anderer Völker." Hon säger om Swensken som Don Ranudo di Colibrados om bonden Juan: "Jeg staaer og seer paa Dig med Forundring, at Du kan æde denne grove Mad med saadan Appetit." Men hwarföre håller då den förnåma gästen till godo med hwad som för tillfället är till hands? Måhända tänker hon som Donna Olympia: "Den förste Historie, jeg fortæller, naar jeg kommer til Hove, skal, min Troe, vare denne, at jeg har spiset Ost og Brød med en Bonde." Den simpla kaleschen hon fick på sin resa till Dannemora hwarföre kasserade hon ej den? "Ich weiß Menschen, die um keinen Preis in solchem Wagen fahren würden, aus Sorge ihr Ansehen unter den Leuten leide dabei. Ich weiß Andere, die es für sehr unanständig halten mit weniger als Vier Pferden zu fahren. Wie würden sie erstaunen, aus einer spanischen Diligence mit neun Maulthieren und aus einer Neapolitanischen

Calesina mit einem Pferdchen genau so heraussteigen, wie sie hineingestiegen sind. Ich will nicht etwa Euch einbilden, ich sei unplötzlich gleichgültig für den Unterschied eines bequemen oder unbequemen Wagens geworden. O mit nichten! ich habe diesen Unterschied tief erkannt und daher den Vorzug des ersteren in seinem ganzen Umfang schätzen lernen; aber nur meiner Bequemlichkeit wegen, und nicht um den Leuten dadurch zu imponiren!" — Ser man bara! "Naar du kommer hjem, Juan, saa haaber jeg, at Du be-rømmer os for vor Idmygheds Skyld."

Greswe Magnus Brahe hade varit en connaissance à faire; men den högwälborna Fruen beklagar att hon undgick det nöjet att på fagen få beskåda huru han steg ombord på ångbåten för att gå som ambassadör till S:t Petersburg. Ehuru hon sätter sig ned att bedömma ett helt land och ett helt folk, så tyckes hon ej hafwa talat med mer än två infödingar af betydighet, nemligen Mamsell Bremer — för att kunna vara i hennes sällskap, kallar hon henne för fröken — samt Geiser. Den sednare wore wist ensam tillräcklig att gifwa en fremling ett fullständigt begrepp om Sverige, men att Greswinnan Ida denna gången ej profiterat af "die Lebensäuserungen der Nachbarn zur Rechten und Linken" synes mer än klart af de namnförwidningar och andra mistag hwilka hon begår i Swenska historien samt framför allt af den djupa okunnighet hwilken hon röjer om Swensk litteratur. Den enda person af hvars notiser och sällskap hon tyckes hafwa profiterat, är en wif Caliban "unser Lohbediente, den ich seiner lächerlich unförmlichen Gestalt und seiner despotischen Neigung wegen so nenne. Caliban — det namnet wäcker owilforligt en tanke på hans herrskarinna Miranda; Miranda och Caliban, ofskuldens ideal och gemenhetens! — Har den witttra frun, resedagböckernas' beundrade Miranda, werfeligen läst Shakspeare?"

Men Caliban war troligen orsaken till det fula wärdet, som satte Sverige i en så ömfelig dager; ty hans wanliga wälsöfningar äro ju;

"Så giftig dagg, som någonsin min mor
Ströf med korpwinge bort från ruttet färr,
Må droppa på er båda: blås, sydwest,
Och tåck med onda sår Er hel och hållna!"

Det är annars beklagligt att man ej med den hwita musfelinsklädningen kan stoppa in wackert wäder i kappsäcken då man ger sig ut på resor. Wår

Herre gjorde hwad han kunde, men det förslog icke. Han stälde enkom till Söndag då ångbåten Swithiod landade wid Stockholms brygga och beställde ett par örnar att swäfsa i skyn högtiden till prydnad. "Als wir landeten, flogen zwei Adler uns zu Häupten, und alle Glocken läuteten, denn es ist Sonntag. Das machte sich recht festlich." De der örnarne måtte dock vara en frukt af författarinns fantasi; ty man ser högst sällan sådana foglar i Stockholmsfären: Men det är möjligt; det war stort folk som kom. Den 22 Juni lysie solen opp. "Heute war ein lichter warmer Tag. Ob der liebe Gott mir nicht seine Sonne angezündet hat zum Trost dafür, daß ich keinen Geburtstagskuchen mit hellen Lichtern mehr bekomme?" Wår Herre har savoir vivre han, han sivar greswinnan Ida Hahn-Hahns födelsedag med stor illumination.

Vi sågo nyss att Greswinnan behagade utlåta sig om den Swenska literaturen att den är "arm im Vergleich mit der anderen Völker." Af hwem har hon då denna underrättelse? Förmodligen af Caliban. Ty hwarken Geiser eller den älskwärda författarinnan till Teckningar ur hwardagslifwet kan hafwa sagt henne något sådant; hwad den sednare beträffade, så war hon nog allt för anspråkslös för att påminna romanskrifwerkan Hahn-Hahn om att många Swenska romaner nu för tiden öfversättas på Tyska, förmodligen af det skäl, att de Tyska romanerna äro så förskända, att man behöfwer friskare waror utifrån. Återigen skår Donna Olympia di Colibrados ett snitt i bondens ost. Ej heller kan hon hafwa detta påstående af egen forskning; ty hon bekänner sjelf att hon ej det ringaste beswårat sig med att lära Swenska. Detta hindrar henne dock icke att helt behändigt fälla den dom: att "der feurig lyrische Schwung der dichterischen Phantasie ist eine fremde Blume auf diesen Boden," samt att anställa en mönstring med wåra nationela Heroer Gustaf Adolph och Carl den tolfte alldeles så som man synar nattmössor. Hon låter oss weta att hon icke alls skulle hafwa kunnat älska den förre. Skada att han icke war med på Swithiod den ribberlige guldfonungen; han hade måhända hjudit till.

Således, Sverige har ingen lyrik. Det är wreteligen beklagligt och författarinnan säger att det skulle göra henne ondt om hon mistagit sig. Men så är det att "falla i händerna på Caliban." (p. 40) Men om det också icke lönar sig att studera det Swenska språket för att winna kunskap i de ämnen, hwilka man

förnämt och till och med hänande bedömmar, så hade dock en aldrig så liten kunskap i Swenska språket försonat wår höga resande från att fara in till Söderköping på "Slätboken." Men det låg icke i hennes plan att göra sig redo för hwad hon såg och erfor. "Befriedigung will ich; alles Andre ist mir einerlei. Worin ich Befriedigung finde, das führe ich aus und durch, **mitt Gottes Hilfe!** . . . aber nur das. Ich finde keine im Norden, denn es fehlt dort das Element, welches die andern befeelt: **Feuer in der Natur.**" Det lemnas dock derhån huruwida "der liebe Gott" är af samma åsigt som Greswinnan Ida Hahn-Hahn i affeende på menniskoliswets ändamål. Stundom förefommer det greswinnan "als ob das Christenthum uns zerfnickte und als ob wir es mit ein wenig Heidenthum versehen müßten. Wenn ein Mensch ganz zerbrochen und willfährig zum Leiden ist, so heist er fromm; vor 2000 Jahren hieß er erbärmlich." Det synes att greswinnan är en osprit fort, nu gäller det om wår Herre ger med sig för Greswinnans "Ich will" eller "das behagt mir nicht." Den enda, som riktigt tyckes hafwa behagat greswinnan, till och med mer än alla Swenska lyrici, Bellman innebegrifen, om hwilken hon wet att berättat, troligen efter Calibans utjago, att han brukade ligga i rännstenen, är skänkmamsellen, eller, det låter bättre att kalla henne så, "die Haushofmeisterin" på ångbåten "Polhem." "Ich bitte,, stellt Euch diese ununterbrochene Reihe von leiblichen Genüssen vor: Morgens Thee oder Kaffee; um 10 Uhr Frühstück mit Lachs, Eiern, Biffsteak; um 2 Mittagessen von 3 oder 4 Speisen; um 4 Kaffee; um 7 Thee; um 9 Abendessen. — und dies Alles für einen einzigen Bankthaler!" I sanning, fosterlandet står i stor förbindelse till skänkmamsellen på "Polhem". Man tycker sig just se den wälborna frun hur hon står wid disken och parlar som den bekanta frun i Barselstuen: "Her lugter forbandet borgerlig; lad dem ryge noget herinde! jeg er slet ikke hoffærdig, Madame! det skal ingen kunde sige mig paa; thi hvis saa var, saa havde jeg ikke gjort hendes ringe Hus den Ære, at komme hid; derfor gi'r mange folk mig den Lov; Gud velsigne den velbaarne Frue, hun er ikke anderledes at omgaaes med, end en slet og ret Borgerkone; man skal ikke gjøre sig for gemen heller, thi jeg har mærket, at det undertiden gi'r Foragt."

Greswinnan, som annars så mycket intresserar sig för "Feuer der Natur," besåg icke i Stockholm det naturhistoriska museum: men hennes reflexioner öfwer

Vinné äro djupsinniga: "curios ist, auf wie viel und durch wie viel Weisen man zum Ruhm gelangt! (författarinnan har nyss talat om Almanach de Gotha) Vinné hat Pflanzen betrachtet, recht genau, recht aufmerksam, hat ihre Staubfaden gezählt, hat die zusammengebracht welche eine gleiche Anzahl haben, hat gefunden, daß sie in 24 Abtheilungen unterzubringen sind — und sein Ruhm ist gemacht. Das sieht wie nichts aus und muß doch sehr viel sein; den um und für nichts bleibt Niemand 100 Jahr nach seinem Tode in einer so friedlichen, wenig Lärm machenden Wissenschaft berühmt." Författarinnan är ej heller "medioker" i historien. Sveriges historia är "eine tüchtige aber individuell Schwedisch" och hon tar den helt och hållet med en förnäm nonchalance. "Hat Erich XIV den Adel beleidigt und die Menschlichkeit verletzt als er den unschuldigen Jüngling ermordete, so hat der Adel Gleiches mit Gleichem vergolten, als auf jenem Mastenball Ankarström König Gustav III niederschoss. A propos Gustav III! Professor Geijer" — etc. etc. etc. "und so in's Blaue," eller, som Grefwinnan här i Sverige heldre uttrycker sig, "in's Graue hinein."

Till det gamla Norrige kom Hennes Nåd ej, ehuru hon till en början ernade sig dit. Ty — "wo in Norwegen hätte ich wol Thee im Mondschein unter den Linden getrunken!" — Defutom kunde hon ej utvärda att tillbringa hela sommaren på wattnet som en anka. "Es verdammt mich."

Då Grefwinnan var på Arsta, som hon kallar det, hade Mamsell Bremer den artigheten att porträttera henne. Äfwen wi hafwa sökt att måla hennes porträtt, ett litterärt porträtt. "Bei Mahlerseffionen" utlåter sig grefwinnan, "verfalle ich regelmässig in eine mich selbst und meine Porträt vernichtende Schläfrigkeit; darum lasse ich mich nicht gern mahlen, denn es kränkt meine Eitelkeit, daß meine Bilder so übernatürlich einfältig aussehen." Om det porträtt wi här målat äfwen i detta afseende är likt, derom må andra dömma. Är det ej likt, så hafwa wi ej annat swar att gifwa, än de två sista Swenska ord, dem Grefwinnan på sin wallfart hörde, två ord, som enligt Grefwinnans yttrande skola hafwa "eine immense Bedeutsamkeit." Ja så!

Sverige hwimlar om somrarna af utländska touristen så i pantaloner som snubb, som om de och njuta den utföktaste artighet, det mest förekommande bemö-

tande, dock sätta sig ner att småda vårt fattiga men stolta land på det mest oförskämda sätt. En gammal ärorik konung, på sin tid den kungligaste af Europas kungar, fastän han, twertemot det gamla ordspråket, ej war abelsman, nedlåter sig ända derhän, att till en och annan sådan gifwa kartor och andra hjelpredor för att rätt förstå landet; man måste onekligen erkänna att "Das ist doch sehr gnädig von einem König, und sehr liebenswürdig von einem alten Herrn für eine ihm völlig unbekante Person". Och ändock finner man intet betänkande wid att i offentligt tryck sära honom på en sida, som hwar man wet, war hans ömtåliga. I förekommande artighet följa landets barn, och bland dem ett par af landets utmärktaste personligheter, sin konungs exempel och sin medfödda Swenska böjelse, och ändock får man höra af en som sjelf bespottar Christendom, att det är "ein Wunder des Christenthums das dieß Land hat civilisirt und unter Gesetz und Ordnung gebracht werden können." — Det kan wäl hända att det annorstädes finnas naturer, som, om man till dem säger: "Wart auf! so wartet sie auf," eller "Apporte! so apportieren sie," men så långt går icke den Swenska artigheten, icke ens mot Damer. Artigheten kan en gång taga slut och wi wilja börja att hålla efter så wäl manliga som kvinnliga blåstrumpor, som utan att känna språket bedömma wår literatur, samt med ett på förhand gifwet förakt för allt hwad folk heter, sätta sig ned att sladdra om wår historia.

C. A. H.

Notiser:

England *). En annan romanskrifställare, Martin Jarquahr Zupper, som redan har utgifwit två romaner, the Heart, a social novel och the Twins, a domestic tale, åtnjuter mycket bifall. Man will hos honom återfinna i förening de begge högt skattade skrifställarne Dickens' och Carlisle's poetiska egendomligheter, nemligen det målade i den föres skildringar och hans pathos och den sednars energi och karakteristiska djup.

Ett nyss utkommit literärt curiosum är the Life of George Brummel Esq. by Captain Jesse, i hwarje hänseende ett intressant bidrag till den förnåma engelska societetens sedehistoria, sådan den befunn sig i slutet af förra och början af innevarande århundrade. Brummel, sonson af en hofstaf, war länge tongifware för den höga brittiska noblessen, och till

*) Fortf. fr. föreg. nr.

på köpet i opposition mot dåvarande Prinsen af Wales, Georg IV. Till sina intellektuella förmögenheter ganska obetydlig, erhöhl han sitt anseende endast genom tollettens konst, han war bland annat uppfinnare af de stärkta halsdukarna (starched neckcloths). Visserligen blef honom lycka lika litet trogen som hans förnåma vänner: han dog i frivillig landsflykt i Calais, sedan han i England hade narrat otaliga kreditorer. Prinsen af Wales, Sheridan, Fox, den söna Georgina, Hertiginnan af Devonshire och många andra den tidens literära och politiska notabiliteter finna sin plats i den lärrika boken.

Entreprenören för Haymarket-theatern, Herr Webster, utfatta nyligen ett pris af 500 Pund St. för det bästa lustspel på prosa, hvari det nuvarande brittiska lifvet skulle följdras. Mittioätta täflande infände stycken; priset blef af pröfningskommittén enhälligt tillerkändt en komedi med titeln; *Quid pro quo or the day of dupes* (narrarnes dag). Författarinnan till detta lustspel är den bekanta skrifställarinnan Mrs. Gore, men som hade den olycka, att hennes arbete icke behagade publiken och till och med war på wippen att blifwa alldeles utwißladt. Aningen war nu Mrs. Gore alltför mattlös i sin teckning af det brittiska lifvet eller också står det bra illa till med det dramatiska författarskapet i England nu för tiden.

Eugene Sues *Mysterier* hafwa dock werkligen blifwit förträffligt populära. Desså i England hafwa de blifwit öfversatta, af en Herr Down Esq. och af första upplagan i 12 små band (London hos Wilby och Putnam) 30000 exemplar sålde. Nu annonserar bokhandeln om en ny upplaga i ett band, som bunden i cloth, endast skall kosta sex shilling.

I följ. Juni månad ägde i Albion-Hotel en intressant wetskaplig församling rum. Omkring 160 literatörer och wetskapsälskare hade under presidium af Lord Brougham, såsom föreståndare för "fällskapet till nyttiga kunskapers utbredande," församlat sig för att gifwa Hr Charles Knight, utgifwars af *Penny-Cyclopædia*, hwilken nu för det första är afslutad, ett bewis af afkningsfull erkänsla. Lord Brougham höll ett tal, hvari han framställde Hr Knights förtjenster om folkupplysningen. Af det berömda *Penny-Magazin*, som Hr Knight grundade, såldes hwarje wecka 220000 exemplar; ännu betydligare war affättningen af *Penny-Cyclopædien* bland de arbetande klasserna. Hr Knight hade desutom stora förtjenster såsom biograf, i det han är utgifwars och till första delen författare af "*Biographical Dictionary*," hwilken Brougham satte framför alla andra werk af detta slag, till och med framför den fransyska "*Biographie universelle*," och sedan såsom Shakespeares kritiker.

Konstföreningen, som har bildat sig i London, har att säga sig af ett werande deltagande från publikens sida. Antalet af dess medlemmar har stigit från 400 till 14000; den står under Hertigens af Cambridge och andra ansedda personers patronat och man hoppas icke utan skäl ett wälgörande inflytande deraf på de söna konsterna.

Hittills äro dessa icke synnerligen högaktade i England. Ett Londonerblad innehöll wid underrättelsen om Thorwaldsen

död den notisen, att Lord Byrons staty, hwarpå den store konstnären med synnerlig förärlhet hade arbetat, låg sedan sju å åtta års tid uti en källare i tullhuset i London, emedan tull och frakt för densamma till dato icke woro betalte. Trädlären hvari marmorbilden förwarades är uppruttad. Statyen war ursprungligen beständ för Westminster-Abbey, men den engelska ortodoxien wågrade denna plats åt bilden af författaren till "*Rain och Don Juan*." Således hade en ännu sämre lott drabbat detta konstwerk, än den som träffade Napoleons staty af Canova, hwilken Wellington erhöhl till skänks af Ludwig XVIII och uppsälde i Apsley-House under trappan. (D. B.)

En ny biografi öfwer Ansgarius. Andra bandet af Dr G. S. Klippels förut en gång i denna tidning omtalade "*Historische Forschungen und Darstellungen*" har nu utkommit (i Bremen hos A. D. Geisler) och upptages ensamt af Erlebnisskop Ansgarii lefwernebeskrifning. Enhwar som ärar äminnelsen af den om Kristendomens utbredande i Norra Tyskland, Danmark och Sverige obödligt förtjente mannen tackar författaren för des förtjenstfulla arbete. Han har änyo genomfört det af åtskilliga föregångare bearbetade ämnet och efter sorgfälligt begagnande af alla källor, ur hwilka kunde hemtas, noggrannare och fullständigare framställt mångt moment af den nordiske apostelns werksamma lefnad. Hufwudkällan för denna är och blir allid hans lärjunges och efterträdarens i biskopswärldigheten, Nimberts, berättelse, hwilken af Dahlmann blifwit utgifwen och rikad med värdefulla anmärkningar i det förträffliga under Perg's driftiga ledning utkommande werket: *Monumenta Germaniæ historica*, Tom. II., pag. 553—725. Desutom hafwa dels äldre, dels nyare historiker meddelat många bidrag till upplysning af Ansgarii historia, hwaröfwer den isrägawarande nye biografen i inledningen till sin skrift sjelf redogör. Det hela är deladt i 14 kapitel. Under texten stå talrika historiska verifikationes och kommentarier, i sannerhet ur Nimbert och Adam från Bremen. Wid slutet följa 15 värdefulla bilagor, genom hwilka många wigtiga punkter af den föregående berättelsen erhålla ännu mera bekräftelse och ljus.

(Efter G. C.)

Univeritetet i Kasan är wäl det med läroplatsar för Orientaliska filologien bäst försedda i Europa. Med början af nästa år erhåller det en ny lärostol i samma sack, för Mandchsuspråket. Antalet af de redan besintliga för orientalistiska språken utgöra tio, och upprättandet af ännu en, för tibetarisksa språket, är i fråga.

Anmälan.

Tidningen "*Studier Kritiker och Notiser*" kommer att fortsättas nästkommande år efter samma plan som hittills. Då Red. gör denna *anmälan*, hör Red. icke draga i betänkande att uttala en under de föregående åren gjord erfarenhet af de många små-

righeter, som med vidmakthållandet af en literär tidning i vårt fädernesland äro förenade. Liknande företag hafva förut mer än en gång yppat fataligheten af den publik, som från academierna kunnat ut i lifvet medföra så stort vetenskapligt intresse, att det manat till fortsatt uppmärksamhet på rent vetenskapliga företeelser. Vigten af att upprätthålla denna uppmärksamhet, äfven i en inskränkta krets, är likväl både för academierna sjelfva och för allmänheten, vida större, än att de förras medlemmar få undandraga sig försöken att vinna den senares gehör, serdeles i en tid, som allmera fordrar vetenskaplighet i lifvet, och lif i vetenskapen. Academierna få icke isolera sig, de få icke åberopa allmänhetens bristande uppmärksamhet såsom skäl till att stillatigande låta de för stat och kyrka, för konst och vetenskap vigtigaste frågor inför allmänheten behandlas ur alla andra synpunkter än de vetenskapliga, och i alla andra tidningar än literära. En literär tidning är en svår uppgift — det är sant — svårigheten ligger redan antydd i namnet — "literär," och dock "tidning" — tidning, och dock literär. Den medelväg, som här låter båda benämningarne vederfaras sin rätt, ligger icke så i öppen dag, som man vid första påseendet kunde tro. Tidning måste vara tidsenlig — måste behandla ämnen, som för tiden äro af vigt och intresse. Och vår tid — *nihil humani a se alienum putat*. Nästan alla grenar på mennisköandens rika stamträd hafva i vår tid darrat under skakande vindkast. Också vetenskapen skall säga, hvad de grenarne månne betyda. Den, om någon, må väl veta, hvilka som ännu hafva lif, och hvilka som uttorkat till ett fallande rof för det första hugget. Kunde ock vetenskapens röst endast af ett färre antal höras i brytningen mellan hvarannan korsande opinioner, så bör den dock *dicere et salvare animam suam*. Red. tror sig bättre än någon annan — åtminstone bättre än de, som icke lagt hand vid verket — inse de fordringar, som kunna göras på en literär tidning, och han vet jemväl, att det utstakade målet ännu icke är det uppnådda. Men då vigten af företaget icke tillåtit honom att tröttna, då påräknade, men af oförutsedda anledningar uteblifna biträden lagt hela bördan på få händer, som dessutom varit fulla af andra göromål, så är det med så mycket mera tillförsigt han motser det kommande året,

då ett förenadt biträde af vetenskapsmän af alla fack sätter Red. i tillfälle att åt tidningen gifva en omvexling, som, af brist på erforderliga arbetskrafter, hittills icke kunnat åstadkommas. Red. bör därför nämna, att han i alla de vetenskaper, som egna sig för en populär behandling, och böra ligga inom en större allmänhets intresse, har att påräkna biträden af män, som den läsande allmänheten länge känt och aktat.

Red. anser det likaledes af vigt, att en tidning, som veckevis utgifves, kommer prenumeranterna så fort som möjligt tillhanda, hvarföre Red. önskar att requisitioner göras genom Post-Contoren af alla dem, som ej bo i Lund eller hafva sin postgång på nämnde stad. Desse senare kunna så väl inlemnna sina requisitioner som afhemta tidningen på Berlingska tryckeriet i Lund. — Och på det att detta arrangement ej måtte tillskynda mera aflägsse boende prenumeranter synnerligen ökade kostnader, har Red. beslutat nedsätta priset å Tidningen för nästkommande år till 2 R:dr 32 sk. B:co, hvarigenom priset, med tillägg af stadgadt postförvaltare-arfvode, 24 sk. B:co, hvilket vid Lunds Post-Contor är nedsatt till 16 sk. B:co för hvarje exemplar, blifver ungefär detsamma, som det hittills varit för dem, hvilka antingen fått sig tidningen på bokhandelsväg kvartaliter tillskickad, eller varit i tillfälle att requirera och afhemta densamma directe hos förra förläggaren *).

CARL AUGUST HAGBERG.

*) Anhålles att denna anmälan intages i öfrige Pro- vins- och Stockholmstidningar.

Rättelser:

3 Nr 37 hafva följande svåra tryckfel insmugit sig:

p. 292, andra spalten, r. 20 nerifr. står: för, läs: fär.

p. 293, första spalten, rad. 25 står:

Men att jag är äkta Karl, det wet jag;

läs:

Men att jag är en äkta Karl det wet jag;

Samma sida, andra spalten, 1:sta raden står: min gods;

läs: mina gods.

Likaledes, 7 raden, står: min gods; läs: mina gods.

p. 294, andra spalten, rad. 9 står:

Klif genom glugg, om dörr de när igen;

läs:

Klif genom glugg, om dörr den är igen;

p. 295, första spalten, rad. 18 står:

Swad händelse för er brädt till hofwet?

läs:

Swad händelse för Er så brädt till hofwet?

Nr 39 af denna Tidning, utgifves Lördagen d. 21 December.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1844.

